

Zakład Pielęgniarstwa Klinicznego i Rehabilitacji. Wydział Pielęgniarski.
Akademia Medyczna w Lublinie
Kierownik: doc. dr hab. n. med. Anna Panecka

Katarzyna WOJCIECHOWICZOWA

**Wpływ aspiracji i dążeń na wyniki w nauce
osiągane przez słuchaczki Medycznego Studium Zawodowego**

Влияние запросов и стремлений на успеваемость учениц школы медицинских сестер

The Influence of Aspirations and Aims in the Learning Process upon the Results
Obtained by the Female Students of the Professional Nursing School

Uczenie się jest jednym z rodzajów działalności wymagającej współudziału wielu czynników w wyznaczaniu jego prawidłowego przebiegu. Według teorii uczenia się, czynnikami tymi są: popęd jako motywacja, sygnał jako bodziec, reakcja jako działanie lub myślenie i wzmocnienie jako nagroda (1, 2). Z procesem uczenia się jest scalone nauczanie, a więc celowe i w zamierzony sposób organizowanie działania nauczyciela, który kierując uczeniem się wychowanków umożliwia im zetknięcie się z dobranymi treściami i pracą nad nimi. Do podstawowych cech skutecznego uczenia się należy między innymi aktywność ucznia, umożliwiająca przyswojenie treści i wykształcenie umiejętności. Uczenie się jest ćwiczeniem, bowiem działania powtarzane w warunkach odpowiednio zmienionych pod jakimś względem stają się czynnikiem potrzebnym do powstawania odruchów wiążących się w całość i mających charakter stereotypów dynamicznych (3, 4).

Interesujące wydaje się dostarczenie obiektywnych informacji na temat wpływu aspiracji i dążeń ucznia na uzyskiwane przez niego wyniki w nauce. Stanowi to cel mojej pracy. Założeniem zaś moich badań jest próba odpowiedzi na problem ujęty w pytaniach:

1. Czy istnieje wpływ aspiracji i dążeń na wyniki w nauce?
2. Czy wyniki w nauce zależą od stopnia aspiracji?

Rozwiązanie postawionego sobie problemu oparłam na badaniach przeprowadzonych w Medycznym Studium Zawodowym w Lublinie.

Problem i hipotezy

W piśmiennictwie pojęcia takie, jak aspiracja, dążenie, ujmowane były w różnych aspektach. W badaniach socjologicznych pojęcie aspiracji łączyło się zazwyczaj z młodzieżą planującą dopiero swą przyszłość i w większości wypadków były to aspiracje związane z wyborem zawodu (5, 8). Aspiracja według socjologów rozumiana jest jako potrzeba, dążenie, zainteresowanie, które jednostka planuje zrealizować w odpowiednim czasie i warunkach, przy pomocy własnego działania, działania innych ludzi lub własnego i innych. Aspiracje również tłumaczono jako motyw postawy, gdzie współdziałanie międzyludzkie poprzez postawy daje motyw działania. Osobowy cykl powstawania i realizacji współdziałania składa się z kilku faz:

- a) umotywowanego zamiaru,
- b) przyjęcia zgodnej z motywacją postawy i zrealizowania zamiaru w określonej sytuacji,
- c) działania społecznego.

Według terminologii psychologicznej aspiracje oznaczają *zespół złożonych przeżyć, których trzon stanowi świadomość już uzyskanych wyników działania (przede wszystkim) i oczekiwanie następnych osiągnięć* (3). Każde następne osiągnięcie będzie jakościowo lepsze. Teoretyczną podstawą moich badań była definicja aspiracji sprecyzowana przez Trawińską (9): *Aspiracja jest to stan emocjonalny, któremu towarzyszy wyobrażenie jakiegoś osiągnięcia zaspokajającego rozmaite potrzeby. Przedmiotem aspiracji są takie wartości, jak pozycja, majątek, dyplom, zawód itp. Zasadniczym motorem działalności ludzkiej jest w tym wypadku chęć posiadania wartości.* Dążenie zdefiniowałam jako siłę tendencji zbliżania się do osiągnięcia subiektywnie pozytywnego celu w oparciu o lekturę Hilgarda (4).

Obok aspiracji i dążeń ucznia rozpatrywałam wyniki w nauce jako rezultaty pracy dydaktycznej szkoły wyrażone ocenami (stopnie, oceny słowne, pisemne opinie). Mobilizująca motywacyjna rola ocen jest związana z aspiracjami. One bowiem to stają się wyraźnym wskaźnikiem osiągnięć ucznia. Dzięki nim uczeń może stawiać sobie coraz trudniejszy i wyższy cel uzyskiwania coraz to lepszych ocen (6, 7). Na podstawie literatury postawiłam takie hipotezy:

1. Istnieje związek między stopniem aspiracji a wynikami w nauce:

a) niskie aspiracje łączą się raczej z przeciętnymi wynikami w nauce i słabym dążeniem do uzyskania pozytywnych wyników i realizacji planów zawodowych;

b) średnie aspiracje łączą się na ogół z dobrymi wynikami w nauce i dążeniem do praktycznej działalności zawodowej w wybranej placówce służby zdrowia;

c) wysokie aspiracje łączą się z wysokimi ocenami i dążeniem do studiów wyższych.

2. Aspiracje wyznaczają cel, a realizacja zależy od dążenia do osiągnięcia tego celu.

Metoda badań

Socjologowie badając aspiracje młodzieży stosowali ankietę uzupełnioną wywiadem lub rozmową kierowaną. Literatura psychologiczna jako metodę badania poziomu aspiracji preferuje eksperyment. W swoich badaniach posłużyłam się kwestionariuszem skategoryzowanym i analizą dokumentacji szkolnej, jako metodami badawczymi. Kwestionariusz zawierał pytania skategoryzowane, zamknięte. Uzyskałam w ten sposób informacje na temat aspiracji młodzieży i planów na przyszłość. Pozwoliło mi to ustalić stopień aspiracji. Każdemu pytaniu przyporządkowano określony stopień aspiracji (odpowiedź: a) aspiracje wysokie, b) średnie, c) niskie). Stopień aspiracji określono według przedmiotu aspiracji (np. przedmiot aspiracji wysokiej — wyższy szczebel wykształcenia zawodowego, np. studia wyższe, przedmiot aspiracji średniej — umiejętność praktyczno-zawodowa, przedmiot aspiracji niskiej — zdobycie jakiegokolwiek zawodu). Analiza dokumentacji szkolnej polegała na porównaniu ocen końcowych, uzyskiwanych z przedmiotów nauczania teoretycznego, z ocenami osiąganymi podczas realizacji praktycznego nauczania zawodu w placówkach służby zdrowia, np. przedmiot teoretyczny — chirurgia, pielęgniarstwo chirurgiczne — zajęcia praktyczne w oddziale chirurgicznym. Oceny te były wyrażone stopniem, według przyjętej skali, oraz oceną słowną precyzowaną w opinii słuchaczki. Celem analizy dokumentacji było uzyskanie informacji dotyczących wysokości wyników nauczania z wyżej wymienionych przedmiotów. Wyniki te traktowałam jako miarę siły dążenia słuchaczek do osiągnięcia przedmiotu aspiracji.

Wytypowałam słuchaczki III i IV semestru, ponieważ w ciągu dwuletniej nauki w szkole ostatni rok pobytu w niej daje możliwość zgłębienia swoich zainteresowań z ulubionego przedmiotu, stwarzając możliwość sprawdzenia siebie w sytuacji wymagającej własnej inicjatywy, spróbowania

własnych sił w praktycznej działalności. Młodzież konkretnie zaczyna planować swą przyszłość zawodową lub naukową. Grupa badana liczyła 80 osób. Spośród ogólnej liczby badanych uznano za osoby reprezentujące wysokie aspiracje 17 słuchaczek (21,25%). Średnie aspiracje posiadały 63 słuchaczki (78,75%). Aspiracji niskich nie wykazywała żadna z badanych osób. Widocznie badana młodzież miała skryształizowane plany życiowe i była zdecydowana co do dalszej sytuacji (życiowej) zawodowej lub przyszłości naukowej. Nie bez wpływu na takie wyniki badań pozostawał wiek badanych (ponad 21 lat) i płeć (dziewczęta). Każda słuchaczka miała swobodę przy wyborze ulubionego przedmiotu czy też ulubionej placówki. Dzięki zaszeregowaniu słuchaczek do odpowiedniego stopnia wysokości aspiracji, można było analizować wyniki nauczania z tych przedmiotów oraz praktyk odbytych w placówkach podanych przez nie jako ulubione. Wśród słuchaczek o wysokich aspiracjach przeważały oceny bardzo dobre — 53%, tak w nauczaniu teoretycznym, jak i praktycznym zawodu — 64—67%. Podobnie wysoki był procent ocen dobrych — nauczanie teoretyczne — 35,3%, nauczanie praktyczne — 35,3%. Oceny dostateczne w tej grupie w nauczaniu teoretycznym uzyskały dwie osoby — 11,7%. Za działalność praktyczną słuchaczki z wysokimi aspiracjami nie miały w ogóle ocen dostatecznych. Odmienne przedstawiały się wyniki w nauce w grupie słuchaczek o średnich aspiracjach. Zaznaczyła się przewaga ocen dobrych — 55,6% nauczanie teoretyczne, 44,4% nauczanie praktyczne. Trzyście słuchaczek (26,6%) otrzymało oceny dostateczne w nauczaniu teoretycznym zawodu. Brak ocen dostatecznych za działalność praktyczną w wybranych przez nie placówkach. Żadna ze słuchaczek badanej grupy nie reprezentowała niskiego stopnia aspiracji. Wysokość ocen uzyskiwanych przez grupy była miarą siły dążenia do realizacji przedmiotu aspiracji. Słuchaczki o aspiracjach średnich wykazały słabsze dążenie niż słuchaczki o aspiracjach wysokich. Świadczy o tym w grupie słuchaczek ze średnimi aspiracjami 23,8% ocen bardzo dobrych z przedmiotów teoretycznych, 20,6% ocen dostatecznych, oraz 44,4% ocen bardzo dobrych i 55,6% ocen dobrych z zajęć praktycznych; ocen dostatecznych nie było, a w grupie słuchaczek o aspiracjach wysokich — oceny bardzo dobre z przedmiotów teoretycznych stanowiły 53%, oceny dobre 35,3% oraz 11,7% oceny dostateczne, natomiast z zajęć praktycznych oceny bardzo dobre stanowiły 64,7%, dobre — 35,3%, dostatecznych ocen nie było.

Wnioski

Z analizy wyników badań, które przeprowadziłam, wyciągnęłam następujące wnioski:

- 1) wysokie aspiracje łączą się z wysokimi ocenami;

- 2) średnie aspiracje łączą się z dobrymi wynikami w nauce;
- 3) istnieje zgodność stopnia aspiracji i siły dążeń;
- 4) wysokie aspiracje znajdują swój wyraz w planach na przyszłość (studia, eksponowana funkcja zawodowa);
- 5) słuchaczki ze średnimi aspiracjami pragną dobrze wykonywać uzyskany zawód, a wiedzę podwyższać kształceniem podyplomowym.

Przypuszczam, że badane słuchaczki (80 osób) posiadały od chwili rozpoczęcia nauki w szkole tylko aspiracje wysokie i średnie, za czym przemawiać mogłaby średnia ocen wyników nauczania za okres I i II semestru — najniższa 3,6, najwyższa 4,7. Z badań moich wynika celowość doboru kandydatów na wyższe studia pielęgnarskie. Proponowałabym kierować na nie słuchaczki o wysokim poziomie aspiracji. Interesujące byłyby badania porównawcze obu podgrup byłych słuchaczek Studium Zawodowego w zakresie zmian poziomu aspiracji na tle ich obecnej sytuacji zawodowej i społecznej.

PIŚMIENNICTWO

1. Budohowska W., Włodarski Z.: Psychologia uczenia się. PWN, Warszawa 1970, 149.
2. Dollard J., Miller N. E.: Osobowość i psychoterapia. PWN, Warszawa 1969, 33.
3. Gerstmann S.: Psychologia. PZWS, Warszawa 1969, 147—265.
4. Hilgard E. R.: Wprowadzenie do psychologii. PWN, Warszawa 1972, 19, 231, 985.
5. Łoś M.: Aspiracje a środowisko. PWN, Warszawa 1972, 12.
6. Okoń W.: Proces nauczania. PZWS, Warszawa 1966, 228—236.
7. Putkiewicz Z.: Uczenie się i nauczanie. NK, Warszawa 1969, 9—21.
8. Sokołowska A.: Stosunek młodzieży do jej perspektyw życiowych. PWN Warszawa 1967, 13—218.
9. Sarapata A.: Socjologia zawodów. PWN, Warszawa 1965, 288.

Otrzymano 20 IV 1977.

РЕЗЮМЕ

Цель вышеуказанных исследований — показать влияние запросов и стремлений ученика на его успеваемость. Исследования были проведены в школе медицинских сестер в городе Люблине анкетным методом и путем анализа школьной документации. Полученные результаты подтверждают наличие зависимости между степенью запросов и успеваемостью, а также профессиональными планами на будущее. Проводить дальнейшие исследования путем сравнения, оценивающие уровень запросов выпускников в связи с их настоящим профессиональным и общественным положением, будет вполне целесообразным.

S U M M A R Y

The goal of the above research was to ascertain the influence of aspirations and aims of a student upon the results obtained by him in the learning process. Female students of the Professional Nursing School in Lublin were the subject of investigation. The inquires were carried out on the basis of questionnaires and the analysis of school records. The results achieved confirm the existence of an interdependence between the degree of aspiration an the results in learning and career planning. It seems expedient to continue further comparative studies evaluating the level of the aspiration of the alumni in connection with their professional and social status.